

Wstęp

Tematyce języka, czasu i przestrzeni poświęcono w literaturze polskiej i światowej bardzo dużo uwagi, zwłaszcza w ujęciu interdyscyplinarnym. Prace zebrane w niniejszym tomie wskazują na różne, nierzadko bardzo metaforyczne, pojmowanie czasu i przestrzeni. Przedstawiona tematyka ma charakter zarówno ogólny, jak i koncentruje się na badaniach interesujących zjawisk i jednostkowych przypadków, a rozważania teoretyczno-metodologiczne splatają się z analizami zagadnień bardziej praktycznych.

Poszczególne artykuły koncentrują się na wybranych aspektach użycia języka w przestrzeni internetowej i multimedialnej, a także w przestrzeni miejskiej i państwowej. Kolejne teksty analizują język w różnych perspektywach czasowych, związanych z ewolucją języka i kontaktami międzyjęzykowymi, a także badają relacje zachodzące pomiędzy językiem a pamięcią, przedstawiają uwarunkowania zmian zachodzących w procesie afazji, przyglądają się przestrzeni teoretycznej, w której uprawiane jest językoznawstwo, oraz proponują rozważania o charakterze ogólnohumanistycznym.

Cztery pierwsze teksty eksplorują tematykę języka i zachowań językowych w przestrzeni nowych mediów i szeroko pojętej przestrzeni multimedialnej. Tom otwiera artykuł Barbary Lewandowskiej-Tomaszczyk poświęcony dynamice dyskursu w przestrzeni internetowej, w którym autorka koncentruje się na prezentacji modeli interakcyjnych dyskursu w kontekstach rozwijających się odmian komunikacji internetowej. Następnie Katarzyna Burska omawia relacje zachodzące pomiędzy językiem a emocjami i wartościami w przestrzeni publicznej. Aleksandra Majdzińska-Koczorowicz poddaje analizie język w przestrzeni multimedialnej, a głównym celem artykułu jest ukazanie języka na tle innych systemów semiotycznych i próba prześledzenia jego funkcjonowania w różnych sytuacjach komunikacyjnych, łączących odmienne rodzaje znaków. Dla Mikołaja Deckerta analizowaną przestrzenią jest przestrzeń ekranu, a jego tekst poświęcony jest przekładom interlingwalnym, ze szczególnym uwzględnieniem przekładu audiowizualnego.

Dwa kolejne artykuły przyglądają się bardziej dosłownemu rozumieniu przestrzeni, na przykładzie miasta i państwa, jednocześnie ukazując bogactwo problematyki metodologiczno-teoretycznej. Małgorzata Świącicka przedstawia obraz językowej i językowo-kulturowej przestrzeni miejskiej na przykładzie Bydgoszczy, natomiast przedmiotem analizy Marty Pawlikowskiej są kontakty językowe w przestrzeni wielokulturowej i wielojęzycznej Hiszpanii.

Splot czasu i przestrzeni, bardzo różnie rozumiany, stanowi temat kolejnych artykułów. Alicja Witalisz przedstawia wybrane zagadnienia dotyczące ewolucji badań nad kontaktami językowymi (przy okazji omawia również współczesne korpusy językowe jako przykłady przestrzeni badawczej), natomiast zespół naukowców z UMK (Aleksandra Szczepańska, Aleksandra Poniewierska, Sławomir Wacewicz i Przemysław Żywiczyński) omawia współczesne badania nad ewolucją języka, rozumiane jako samodzielna i w pełni ukształtowana dyscyplina. Niejako przy okazji artykuł ten wskazuje na olbrzymie znaczenie pracy zespołów badawczych.

Dla badań prowadzonych nad czasem (w ujęciu interdyscyplinarnym, ale i z perspektywy stricte lingwistycznej) ważnym obszarem jest pamięć i pamiętanie. Tekst Waldemara Czachura i Marty Wójcickiej przedstawia pamięć zbiorową i pamiętanie zbiorowe z perspektywy lingwistyki. Autorzy prezentują dane językowe na temat relacji zachodzących pomiędzy pamięcią, mową a pamiętaniem, a także role miejsca i czasu w procesie pamiętania.

Kolejne teksty przedstawiają język zamknięty w bardziej metaforycznie rozumianej przestrzeni. Jolanta Panasiuk podejmuje zagadnienie ‘uwięzionych słów’, czyli języka w afazji, a artykuł prezentuje główne kierunki interdyscyplinarnych badań nad afazją, ewolucję poglądów dotyczących relacji mózg – umysł – język oraz zmiany, jakie nastąpiły w interpretacji fenomenu afazji i we współczesnych badaniach afazjologicznych. W przedostatnim szkicu Piotr Stalmaszczyk omawia pojęcie paradygmatu i pokazuje jak definicje języka i językoznawstwa (ze szczególnym uwzględnieniem podejścia generatywnego) funkcjonują w metaforycznej przestrzeni różnych paradygmatów.

Tom zamyka tekst Natalii Lemann, poświęcony szeroko pojętej humanistyce ze szczególnym zwróceniem uwagi na jej moc transgresji czasowej; ponadto autorka wprowadza do rozważań kategorię „czułego humanisty”.

Czas przeżywanej od początku roku 2020 pandemii okazał się niełaskawy dla wielu wcześniej zapowiedzianych wydarzeń. Część z prezentowanych w niniejszym tomie tekstów miała być przedstawiona na planowanym w Uniwersytecie Łódzkim na kwiecień 2020 r. *Kongresie Humanistów Polskich* (w panelu „Język w czasie i przestrzeni”), część na kolejnym seminarium z cyklu „Metodologie językoznawstwa” (organizowanym przez Zakład Językoznawstwa Angielskiego i Ogólnego w Instytucie Anglistyki UŁ). Pandemia spowodowała zawieszenie

i odłożenie w czasie tego typu działalności, szczęśliwie możliwe okazało się wydanie artykułów skupionych tematycznie wokół języka, czasu i przestrzeni.

Natomiast teksty Mikołaja Deckerta i Natalii Lemann zostały wygłoszone, online, jako wykłady inauguracyjne na Wydziale Filologicznym UŁ w październiku 2020 r. (i dlatego zachowują one cechy charakterystyczne dla dynamiki wykładu).

Kryzys spowodowany pandemią zamknął pewne możliwości komunikacji i wymiany myśli, ale i otworzył nowe. Można wyrazić nadzieję, że również z tego kryzysu humanistyka wyjdzie umocniona.

Piotr Stalmaszczyk

Zakład Językoznawstwa Angielskiego i Ogólnego
Instytut Anglistyki UŁ